

הפרוטוקול המלא של הדיון על הצעת- החוק של סיעת הכוח החדש

שר-המשפטים הנוכחי הבטיח חגיגות, בכניסתו לתפקידו לפני שנה, לעשות לעיבוד מזורז של חוקי-יסוד. עד כה לא התממשה הבטחה זו.

הכנסת הששית הבטיחה לציבור למלא תפקיד זה, כאשר כוננה ועדת-מישנה לחוקי-יסוד. אולם ועדה זו היתה משותקת למעשה בגלל אינטריגות בינמפלגתיות על כהונת יו"ר הוועדה. קראתי היום בעתון שהוסכם בהנהלת הקואליציה למסור תפקיד זה לחבר הכנסת יצחק רפאל. אין לי שום דבר נגד חבר הכנסת יצחק רפאל. אבל נדמה לי שמזרז יהיה להטיל דוקא תפקיד מטויים זה על חבר-כנסת שהכריז בפומבי שאדם דתי אינו צריך לקבל שיפוט של שופטים חילוניים מטעם המדינה.

כך מתיחסים אצלנו לדבר שהוא קדוש מכל קדוש בחיי עמים רבים — החוקה. ורק פתי יאמון כי מצב זה ישתנה, כל עוד שורר בישראל המישטר הקיים.

כבוד היושבת-ראש. אנו באים ומציעים לכנסת למלא את החלל הריק הזה עליידי קבלת חוק, שיתן מעמד חוקי עליון לאותם עקרונות המדינה, שהם בעלי משמעות קונסטיטוציונית מובהקת, והמבטיחים את עקרונות-היסוד של מדינת-חוק דמוקרטית. זהו סעיף אחד של הצעתנו. הוא לקוח מהסעיף הנדון של המגילה, תוך השמטת דברים שאינם בעלי מהות קונסטיטוציונית.

בית-משפט יבטל חוקים

הוא אומר: "מדינת-ישראל תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה; תהא מושגתת על יסודות החרות, הצדק והשלום; תקיים שיוויון-זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה, בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות; תשמור על

היו"ר רות הקטין: רשות הדיבור לחבר הכנסת אורי אבנרי, להנמקת הצעת-החוק הפרטית שלו — מגילת העצמאות, תשכ"ו—1966 (חוק יסוד).
אורי אבנרי: כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. ביום ה'14 במאי, 1948, בשעות אחרי-הצהרים, בחזרה-האוכל של קבוצת חולדה, ראיתי פלוגה של חיילי גבעתי כשהיא מאזינה לשידור — — —

מנחם פרוש (אגו"י): את התאריך הערבי שכתח. באי-קריאת התאריך העברי אין כל פגיעה.
אורי אבנרי: ה' אייר תש"ח.

— — — כשהיא מאזינה לשידור מגילת-העצמאות בתחנת השידור תל-מישיר-בועז. החיילים היו דרוכים לקרב. תוך דקות מעטות היה עליהם לצאת לנקודת-היוניק להתקפת לילה על הכפר אלקובאב. פניהם, שהיו כבר מרוחות בעפר-הסוואה, זרחו לפתע למישמע המלים הבורליות. הנה באה ההכרזה הגואלת, אשר למענה סבלו במשך חודשים, אשר למענה עברו שבועה מדורי גיהנום. הנה בוטאו, בשפה ברורה ונוקבת, האידיאלים שלמענם סיכנו את חייהם אתמול. שעה קלה לאחר מכן יצאו חיילים אלה לקרב. לא כולם חזרו ממנו. אבל הם ידעו בשביל מה הם הולכים — בשביל אותם אידיאלים של מדינה עצמאית, חופשית, המושתתת על עקרונות החרות, הצדק, השוויון והשלום.

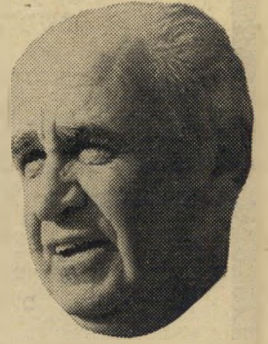
מוצג מוזיאוני

כבוד היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת. אותם חיילים לא ידעו — ואיך יכלו לדעת? — כי כעבור שבועות מעטים בלבד יכריזו בית-

הכנסת נגד מגילת

הממשלה העליון של המדינה החדשה, בשני פסקי-דין עקרוניים, כי למגילת-העצמאות אין תוקף של חוק במדינת-ישראל!

אזרח תמים בשם זיו הגיש בקשה לצו נגד הממונה על מחוז תל-אביב, שהפקיע דירה על-פי תקנות ההגנה הבריטיות. הוא טען כי על-פי מגילת-העצמאות לא יכול להיות תוקף לאותן תקנות-דיכוי הידועות לשימצה, שהותקנו עליידי ה' שלטון הקולוניאלי לשיעבוד הישוב העברי, ואשר שר-המש' פטים הנוכחי אמר עליהם, לפני כן, שהם גרועים יותר מחוקי הרייך השלישי.

שפירא

אולם, לפי דרישת פרקליטי הממשלה, נאלץ בית-המשפט לקבוע אחרת, ובעקבות פסקי-דין זה החליט אותו בית-משפט, במקרה שני, בקשר עם מעצרו של אזרח ערבי על-פי תקנה 111, כי למגילת-העצמאות יש תוקף רק כלפי חוץ בלבד. יש לה תוקף כלפי עמי העולם, מפני שהיא קובעת את חוקיות הקמתה של מדינת-ישראל. אבל אין לה שום תוקף חוקי כלפי העם היושב בתוך המדינה עצמה.

כך הפכה אותה מגילת העצמאות, אשר עליה נשפך דם מוטב הדור של תש"ח, למוסמך ייצוגי, ריק מכל תוכן מחייב. המיסמך שנתקב כבניין המוזיאון הפך למוסמך מוזיאוני.

מדוע אין לנו חוקה

כבוד היושבת-ראש, אפשר היה לשכוח גניזה זו, אילו קיימו הממשלה והכנסת את ההבטחה המפורשת, שהובטחה במגילת עצמה. הבטחה זו כלולה בסעיף הקובע את סדרי השלטון הזמניים, "עד להקמת השלטונות הנבחרים והסדירים של המדינה, בהתאם לחוקה שתקבע עליידי האסיפה המכוננת הנבחרת, לא יאוחר מה'1 באוקטובר 1948".

מאז עברו שמונה-עשרה שנים ו-201 ימים, ובמדינת ישראל אין חוקה. החלל הריק שנתהחה עם אי-ההכרה בחוקיות המגילה לא נסתם עד היום, ואין שמץ של סיכוי שייסתם בעתיד הקרוב.

מדוע, כבוד היושבת-ראש, לא רצה, ולא רוצה, המישטר הקיים בחקיקת חוקה כתובה ומשוריינת? מדוע התנגד אפילו למתן תוקף חוקי לעקרונות מגילת-העצמאות?

יש לכך, לדעתנו, שתי סיבות, הנעוצות בעצם מהותו של המישטר הקיים, והמחייבות אותו לפעול יסורים בניגוד חותך וחד-משמעי לעקרונות המגילה. ואלה הם: (א) הרצון הנוקשה לקיים בארץ את כל חוקי הכפיה והדיכוי של השלטון הקולוניאלי הקודם. זה נוח לשלטון, וזה משריץ אינטרסים מפוקפקים. (ב) הרצון הנחוץ לקיים בארץ את חוקי הכפיה הדתית, שעליהם מבוססת הברית המלתיקדושה של פלג המישטר הקיים. בכך לא נעים להודות. לכן מצאנו דוברי המישטר, ובראשם מר דויד בן-גוריון, תירוץ אחר כדי לעשות את הבטחת המגילה פלסטר. הוא טען עוד בכנסת הראשונה, אותה אסיפה מכוננת שלא כוננה, כי חוקי-המעבר, שנתקבלו, אינם מהחוק המדינה, ובחקיקתו נתמלאה ההבטחה שהיתה כלולה במגילת העצמאות. חוקי-המעבר, אותו אוסף חשוב, של הגדרות שלטוניות — אותו רצו להשתת למיסמך הנעלה, רבי-המשמעות ועשירי-התוכן, שאיננו, לחוקה שהובטחה ושמעולם לא ניתנה!

רפאל — נותן החזקה?

גם כיום אין תכונה מיוחדת לקראת חקיקת חוקה. גם אין תכונה של ממש לקבלת התחליף המוצע, הבחתי-מספיק וחסר התוקף הקונסטיטוציוני העליון, הקרוי "חוקי יסוד". כיום אין אף חוקי-יסוד המגדיר את זכויות האזרח, ואין חוקי-יסוד שלאורו מוסמך בית-המשפט לפסול חוקים הנוגדים זכויות-יסוד אלו.

חוק יסוד: מגילת העצמאות - תשכ"ו - 1966

1. מדינת ישראל תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה; תהא מושגתת על יסודות החרות, הצדק והשלום; תקיים שיוון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות; ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות.	עקרונות היסוד
2. כל דין הנוגד את סעיף 1 בכללו או הוראה כלשהי הימנו — פטול.	פסול דינים
3. הסמכות לפסילת דינים תהיה לביהמ"ש העליון, בשבתו במושב מיוחד, בהרכב של שבעה שופטים עליונים.	סמכות הפסילה
4. סדרי הבקשה וסדרי הדין בבקשה לפסילת דין ייקבעו בתקנות.	סדרי הדין
5. אין לשנות חוק זה או סעיף כלשהו מסעיפי חוק זה, אלא ברוב של שבעים וחמישה חברי כנסת.	נוקשות סעיפי החוק
6. שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.	ביצוע ותקנות
7. תקנות ע"פי סעיף 4 יותקנו ע"י שר המשפטים תוך 3 חודשים מיום הכנסת חוק זה לתוקפו.	המועד להתקנת תקנות

לכניסת החוק לתוקפו, כדי להבטיח החלפה סדירה של הוראות חוק הנוגדות את המגילה בעליל, כגון: חוקי-החרום הקולוניאליים, חוקי הכפיה הדתית, ועוד ועוד.

בסעיף 5 אנו מציעים כי ניתן יהיה לשנות חוק זה רק ברוב משוריון של שבעים וחמישה חברי כנסת.

חבריה-הכנסת, על קיר חדרו של יושב-ראש הכנסת תלוי טופס חגיגי של מגילת-העצמאות. עותקים ממנו תלויים בכיתות בתי-הספר, במעוזי הנוער, במשרדי-הממשלה ובשגרירויות ישראל ברחבי העולם.

האם אנחנו, רבותי חברי-הכנסת, נכריז כי אין אנו מוכנים להעניק למיסמך היסטורי זה את התוקף החוקי הטבוע בעצם מהותו? האם נכריז כי אנו מתכחשים לעקרונותיו, שאנו חוששים מפניהם, שאיננו מוכנים לשעבד להם את מלאכתנו כמחוקקים?

• על קטע זה, שהוכנס לנאום ברגע האחרון, הגיב ח"כ יצחק רפאל למחרת היום בהודעה אישית, בה טען כי לא אמר דברים כאלה, אלא רק הביע דיעה שיש לאפשר ליהודים דתיים להתדיין בפני בתי-הדין הרבניים, תוך הסכמה הדדית.